

ОБҐРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОЦЕСУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЗА РАХУНОК ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОСТІ

М.Д. Балджи, д.е.н., професор, Одеський національний економічний університет

1. Обґрунтування актуальності проблеми. Парадигма сталого розвитку не втрачає своєї актуальності, незважаючи на досить тривалий строк її запровадження та реалізації. Залученню соціо-еколого-економічних складових в процесі господарювання сприяє мотивація населення розвинутих держав на забезпечення гідних факторів життєзабезпечення. Поряд з цим, новітній час вимагає вдосконалення принципів сталості та їх запровадження в економіку країн, виходячи з їх особливостей господарювання, ресурсного потенціалу тощо. Відповідно до вищевказаного обумовлена вагомість запровадження інклюзивності на глобальному рівні, яка полягає у використанні можливостей всіх верств населення до загальногосподарського процесу, відповідно з чим й розподіляються матеріальні та нематеріальні блага у суспільстві, спрямовані на підвищення його добробуту.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню запровадження принципів сталого розвитку активну увагу приділяв С.К. Харічков. Він зазначав: «Сталий розвиток України має розглядатися як процес постійного перетворення (трансформації) якісних та кількісних характеристик суспільних відносин в державі як національній соціо-еколого-економічній системі з дотриманням її рівноважності, збалансованості, гармонійності, стабільності, конкурентоспроможності, інноваційності та безпеки, спрямований на досягнення динамічної рівноваги між суспільством, економікою та навколишнім природним середовищем, що забезпечує при цьому добробут нинішніх та майбутніх поколінь нації» [1, с. 318]. Б.В. Буркинський, В.Н. Степанов та С.К. Харічков запропонували дивитись на сталий розвиток через призму динамічної рівноваги, визначаючи останній як здатність системи витримувати зміни, створені зовнішніми і внутрішніми впливами в економічних та екологічних підсистемах, а також здатність збереження визначеної динамічної рівноваги [2, с. 142]. У середині 2000-х років на зміну традиційним моделям розвитку прийшла концепція інклюзивного зростання. Передумовою зміни парадигми економічного розвитку країн є суттєве розшарування суспільства та зростання частки бідного населення внаслідок фінансово-економічних криз та дефіциту факторів виробництва. Теорія «економічного зростання в інтересах бідних» (pro-poor growth), авторами якої були економісти Н. Каквані та Е. М. Пернія, полягає в тому, що бідність скорочується за умови зростання всіх доходів з однаковою швидкістю. Послідовники цієї теорії Равальйон та Чен визначили її сутність як зростання, що зменшує рівень бідності [3]. Введення поняття «інклюзивне зростання» було ініційовано Азійський банком розвитку у 2007 році, яке спрямоване на залучення найменш забезпечених верств населення в розширення ринкових можливостей з акцентом на покращення базових послуг у галузі охорони здоров'я, освіти, інфраструктури [4]. У 2015 році ООН затвердили цілі сталого розвитку, серед яких зазначено й інклюзивний розвиток в якості сприяння стійкому, всеосяжному та стабільному економічному зростанню, повноцінній та продуктивній зайнятості й забезпеченню гідної праці для всіх верств населення [5]. У травні 2017 році ЄБРР ухвалив Стратегію економічної інклюзивності (2017–2021 рр.). Метою цієї стратегії є прискорення переходу країн до інклюзивної ринкової економіки, використовуючи силу приватного сектора для створення економічних можливостей для усіх [6]. Але в Україні поки що така стратегія відсутня.

3. Формулювання мети роботи. В зв'язку з актуальністю обраної теми, головно метою статті є обґрунтування інноваційного підходу до процесу сталого розвитку економіки України за рахунок запровадження інклюзивності.

4. Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів.

Інклюзивна економіка і інклюзивний економічне зростання в останні роки стало центральною темою в документах міжнародних та наднаціональних організацій. В основу концепції інклюзивної розвитку покладено розвиток нових інноваційних цифрових бізнес-моделей, в тому числі онлайн-платформ, економіки спільного користування для забезпечення процвітання, соціального і культурного прогресу і розвитку світових країн.

Організація економічного співробітництва та розвитку пропонує ряд грошових і негрошових вимірювань для визначення концепції інклюзивності, такі як дохід і достаток, зайнятість, професійні навички і освіту, стан здоров'я, якість навколишнього середовища, особиста безпека, інфраструктура і житлові умови.

В Україні, на початку ХХІ ст. на базі економічного зростання скорочувалася кількість бідних, а доходи найменш забезпечених росли швидше, ніж у інших, тобто таке зростання можна назвати інклюзивним; однак зупинка реформ, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату, диверсифікацію економіки і рішення інфраструктурних проблем, ставить під загрозу колишні успіхи в забезпеченні інклюзивного зростання і соціальній завоювання останніх років, фіксує Всесвітній банк в доповіді. Аналітики Світового банку підтверджують зниження фактичних показників економічного зростання за рахунок низьких капіталовкладень і повільного зростання продуктивності праці.

В останньому докладі Всесвітнього економічного форуму приводиться аналіз інклюзивного розвитку країн, вибірку з якого подано в таблиці 1.

Виходячи з параметрів розвитку Україну характеризує досить низький ВВП, що обумовлюється низькою продуктивністю праці, низькими доходами, великим державним боргом, при чому чисті заощадження знаходяться на недопустимому рівні.

Параметри інклюзивного розвитку країн (складено за даними [7])

Країни	Показники ВВП Per capita, \$	Продуктивність праці, \$	Трива- лість життя, р.	Медіаний дохід, \$	Чисті заощадження, %	Держборг, % ВВП
Швейцарія	75551	93491	73,1	56,1	15	45,7
Швеція	54989	93491	72	45,2	14,2	43,4
Нідерланди	50925	87961	72	45,2	18,9	65,2
Сінгапур	51855	138815	73,9	-	37	104,7
Півн.Корея	25023	68416	73,2	-	19,2	40,3
Естонія	17762	53118	69	23,9	19,2	40,3
Казахстан	10547	46769	63,3	10,6	4,6	21,9
Беларусь	4970	10619	65,2	12,2	11,5	49,5
Україна	2824	17157	64,1	11,4	-0,5	80,1
Молдова	1971	14230	64,9	8,2	14,5	41,5

За статистичними даними, через значні обсяги соціальних видатків нерівність доходів в Україні залишається однією з найменших у світі [8]. За даними ООН, налічується лише близько 6 країн, де спостерігається менша нерівність доходів, ніж в Україні, до них належать: Угорщина, Фінляндія, Боснія, Чехія, Японія та Фінляндія. Однією з можливих причин того, що Україна посідає провідні місця в рейтингах країн із найбільш рівномірним розподілом доходів, є те, що при обчисленні індексу Джині тіньова частина економіки не враховується, що у разі України може значною мірою спотворити реальний стан речей.

Показник інклюзивного розвитку країни має у своїй основі показники стійкості економічного розвитку та розшарування/нерівності суспільства за багатьма параметрами.

При цьому інклюзивний підхід несе довгострокову перспективу, оскільки основна увага приділяється продуктивній зайнятості як засобу зменшення розшарування суспільства за рівнем доходів та підвищення рівня життя менш забезпечених верств населення, і в кінцевому підсумку – збережене довкілля і здорове суспільство виправдають зусилля на впровадження інклюзії [9].

Інклюзивне зростання покликане забезпечувати справедливі можливості для економічних учасників під час економічного зростання та рівноправ'я секторів економіки та верств населення, а також зосереджує увагу на рівності людського капіталу, екологічного стану довкілля, соціального захисту, продовольчої безпеки тощо. В сучасних умовах розвитку України впровадження концепції інклюзивного розвитку має важливе значення, оскільки вона: може стати поштовхом для економічного підйому без застосування жорстких заходів; враховує диверсифікованість економіки; акцентується на проблемах соціальної несправедливості та екології; сприяє зростанню зайнятості.

5. Висновки даного дослідження й перспективи подальшого розвитку в даному напрямку. Таким чином, в Україні стратегічно важливо реалізовувати державну політику підтримки найбільш інноваційних і креативних секторів економіки міст та регіонів в контексті формування надійної бази для прориву і підвищення конкурентоспроможності в глобальному масштабі, що обумовлено практичним вичерпанням потенціалу традиційних чинників економічного зростання, а також новітніми трендами сталого розвитку.

Список використаної літератури

1. Харічков С.К. Змістовні акценти стратегічного бачення моделі сталого розвитку України. Економічні інновації. 2013. Вип. 53. С. 316-321.
2. Буркинський Б.В., Степанов В.Н., Харічков С.К. Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития. Одеса: Фенікс, 2005. 575 с.
3. Ravallion, M. Pro-Poor Growth: A Primer. Retrieved from Development Research Group, World Bank. URL: http://siteresources.worldbank.org/INTPGI/Resources/15174_Ravallion_PPG_Primer.pdf (дата звернення 15.08.2019).
4. Son H. H. Pro-Poor Growth: Concepts and Measures. Retrieved from Asian Development Bank. URL: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/29865/tn-22-pro-poor-growth.pdf> (дата звернення 28.08.2019).
5. Duran P. What does inclusive economic growth actually mean in practice? Retrieved from UNDP. URL: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/blog/2015/7/31/What-does-inclusive-economic-growth-actually-mean-in-practice-.html> (дата звернення 28.08.2019).
6. Economic inclusion. Retrieved from EBRD. URL: <https://www.ebrd.com/what-we-do/projects-and-sectors/economic-inclusion.html> (дата звернення 28.08.2019).
7. The Inclusive Growth and Development Report 2017 is published by the World Economic Forum. Retrieved from EBRD. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf. (дата звернення 28.08.2019).
8. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.08.2019).
9. Біла книга економічної політики України до 2030 року: національний і регіональний виміри /Антонюк Л., Гуменна О., Поручник А., Тарута С., Харламова Г., Чала Н. Київ: СПД Павленко, 2018. 152 с.